

# Straža v viharju

Izhaja vsak četrtek • Posamezna številka Din 1.50 • Polletna naročnina Din 15.—  
Celoletna naročnina Din 30.— • Čekovni račun: „Straža v viharju“, Ljubljana, št. 16.790



Izdaja: Konzorcij „Straže v viharju“ (A. Tepež) • Urejuje: M. Poštuvan  
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Miklošičeva 5 • Tisk Jugoslovanske tiskarne (K. Čeč)

Ljubljana, 21. jan. 1937

Leto III — Številka 14

Mož se mora držati načela. Pot načela je sicer ozka in težavna, pot načela je dolga, toda častna, zmagovita. Usoda krščanskega načela je usoda Onega, iz katerega to načelo izhaja, Jezusa Kristusa. Načelo vodi po poti zatajevanja in trpljenja, po poti križa. Kristus ni iskal trenutnega uspeha, oznanjal je resnico, dopadaj ali ne, grajal, bičal je napake, dasi je videl, da bo moral zaradi tega v smrt — a njegov evangelij je končno vendar prodrl in svet si vpkoril. Tako moramo tudi mi, bodi usimeno ali neustimeno, vseč ali nevšeč, pred vsem izpoznavati pravo krščansko načelo, ž njim moramo zvesto vztrajati, tudi da bi ne dosegli najmanjšega uspeha. Uspeh ne izostane; krščansko načelo je božje načelo, je božja moč; ono zmagaja počasi sicer, a gotovo, kakor je gotovo Bog, njegov uzor. To je zmagaja, ki premagaja vse, vera naša, recimo: **načelo naše!**

(RK VII, 430, dr. A. Mahnič.)

## Nemški katoličani branijo svojsvetinje

Skofijski list münsterske škofije je priobčil 30. novembra 1936 sledeče poročilo: Minister za cerkve in šole oldenburške dežele je izdal 4. novembra odlok, da ni dovoljeno blagoslovljati javna šolska poslopja, da javna poslopja, ki so last države in občin, ni dovoljeno opremljati z verskimi znaki (»križi ali podobami Luthra«); zato naj se odstranijo vsa dosedanja znamenja s teh poslopij, češ, da so vsa ta poslopja last vsega nemškega ljudstva brez ozira na posamezne veroizpovedi. Ta odlok naj se izvrši do 15. decembra.

Vest o tem odloku se je razširila z bliskovito naglico po vsej deželi in je vzbudila silno ogorčenje. Ljudstvu je bilo logično neumljivo, da bi morali odstraniti križ iz šole, kjer naj se otroci vendar vzgajajo v veri in ljubezni do križa.

Zato je münsterski škofijski ordinariat odredil, da se mora z vseh prižnic prečitati o dločen protest proti tej odredbi, v katerem izraža bojazen, da tudi krščanstvo ne bo imelo prostora tam, odkoder hočejo z odredbami odstraniti križ. Opozarja nadalje vse katolike na dolžnost braniti krščansko vzgojo in znamenje našega odrešenja ter kaže na Španijo, kjer nacionalisti spet uvajajo križ v šole, iz katerih ga je odstranila brezverska vlada, ker vidijo v križu znamenje boja proti boljševizmu. Ta protest se je bral 15. novembra v vseh cerkvah. Ogorčenje ljudstva je raslo od dne do dne in ves narod je v cerkvah in domovih vprizoril pravo molitveno obleganje pred znamenji križa ter molil rožni venec za rožnim vencem. Občinski sveti so začeli

## Lenin — plačanec tudi Nemčije

Zadnjič smo ugotovili, da je carska ruska vlada po svoji tajni policiji vodila in plačevala Lenina in njegovo skrajno socialistično strujo z namenom, da bi razdvojila socialiste, ni pa slutila, da ji bo plačanec Lenin pozneje sam vrat zavel.

Danes hočemo pogledati drugo, prav tako zanimivo stran Leninovega delovanja, njegov delikatni in zanimivi odnos do vlade drugega absolutnega vladarja Evrope, Viljema II., nemškega cesarja.

Spet smo v usodnem letu 1907! To leto je prineslo Leninu »tako dragoceno zvezo« z judovskimi revolucionarji; v istem letu pa stopi Lenin tudi v stike z nemško vlado in prevzame službo njenega vohuna. Kako to?

V Stuttgartu v Nemčiji se je vršil l. 1907 kongres druge internacionale in Lenin je nastopil v svojem govoru silno ostro proti militarizmu, tako da se nemški socialistični »tovariši« niso mogli dovolj navdušiti ob tem govoru in se mu načuditi. Toda govor so poslušali še drugi ljudje — detektivi nemške cesarske vlade! In glej: tudi ti so se navdušili za Lenina, seveda po svoje! Se na um jim ni prišlo, da bi Leninu motili »prijetno bivanje med nemškimi tovariši«. Nasprotno, še istega večera je povabil Lenina visoki funkcionar nemške vlade na tajni sestanek, ki je končal zadovoljivo za oba s pravcato pogodbo: Isti Lenin, ki je še podnevi grmel proti militarizmu, seveda tudi nemškemu, je z velikim »razumevanjem« prevzel vodstvo razkrojvalne antimilitaristične propagande med sovražniki Nemčije: torej v Franciji in Rusiji, pa tudi vohunjenje v prid Nemčije. Po komunistični morali je seveda Lenin sijajno ravnal, ko je na eni strani kot plačanec carske vlade razdvajal svoje prejšnje tovariše-socialiste, na drugi strani pa za nemški denar razkrojval in demoraliziral svoj lastni in francoski narod, oz. ga prodajal Nemcem.

Lenin je vršil od l. 1907—10 svoje »plodono« delo v interesu ruske in nemške

protestirati, kmalu so začele prihajati deputacije v mesto Oldenburg k ministru. Samo 24. novembra je stalo 75 voz z deputacijami iz vseh krajev dežele, ki so vse zahtevale preklic odredbe. Tudi izjava ministra, da se lahko za uro verouka križ obesi, ni zalegla.

Dne 25. novembra so nacionalno socialistične organizacije imele svoje zborovanje za vso deželo v Cloppenburgu, kamor je prišlo 7000 ljudi. Na sporedu je bila ena sama točka: »Kaj bo vodja stranke povedal deželi«. Ljudske množice so neprestano vzklikale: »Kaj je s križem? Kaj je s križem?« Minister je spoznal, da vidi ljudstvo v odstranitvi križa napad na krščanstvo in da hoče svojo vero napraviti do skrajnega. Zato je minister sam izjavil na zborovanju: »Modra državna vlada mora tudi preklicati, če je kaj zagrešila; odlok s 4. nov. je preklican, križi na šolah ostanejo.«

Zato so darovali 29. novembra v vseh cerkvah zahvalno božjo službo, »ker je Bog od-

vlade v Parizu. Toda l. 1910 je prenesel na željo nemških in avstrijskih vojaških krogov svoj delokrog v neposredno bližino Rusije, v Krakov! Napetost med centralnimi silami in antanto je namreč rastla in je bilo treba imeti vohune v bližini bodočega vojnega ozemlja. Tam je ostal do izbruha vojne. Meseca avgusta 1914 je njegovo tajinstveno delovanje vzbudilo sum krakovskega policijskega komisarja, ki o njegovi posebno zaupni vlogi ni bil obveščen in ga je aretiral kot ruskega vohuna. Toda Lenin ga je poučil, da bo vrhovni šef avstrijske armade Vom Hoetzendorf sam jamčil zanj. Res ni preteklo 24 ur od aretacije, da je komisar prišel osebno k Leninu z brzojavko Hoetzendorfa, se najvljudneje oprostil za neljubi incident in Lenina takoj izpustil. Ze l. 1914 sta se Nemčija in Avstrija začeli zavedati, da z orožjem samim ne bo možno zmagati in da bo treba izpodkopavati moralo nasprotnikov. Primerno orodje zato je bil Lenin. Poslali so ga v Zürich v Svico, naj stopi v pismene stike z revolucionarji antante: saj so bili njegov pisateljski in govorniški talent kakor njegova izkušnost v vohunstvu, najboljši poroštvo za nadaljnje »uspešno delovanje«. In res: na njegovo pobudo so se vršila socialistična zborovanja v Kienthalu (1915) in v Zimmerwaldu (1916), ki so potem širila defetizem v Franciji tako, da je bil celo notranji minister Malvy kompromitiran v tej propagandi proti vojni in da je bil skoraj obsojen na smrt. Lenin je ustanovil tudi nov list »la Vague«, za katerega sta na njegovo pobudo prevzela odgovornost dva socialistična — poslanca Brizon in Blanc; v stotisočih izvodih so delili ta list na fronti vojakom, ki so se začeli upirati vojaškim poveljnikom: »Tovariš«, »boljševik«, »proletarec«, so bila gesla v strelskih jarkih. Lenin je torej izvrstno vršil naloge svojih visokih mandatarjev: velenemškega šefa generalnega štaba Ludendorfa in avstrijskega vrhovnega poveljnika Hoetzendorfa. (Prihodnjič dalje.)

vrnil toliko nesrečo od nas« in pri tej priliki so prebrali poslanico škofa grofa Galena, ki pravi v njej, da se je prav v Oldenburgu pojavil prvi poizkus odstraniti križ in Kristusa iz javnosti, kakor to zahteva »Deutsche Glaubensbewegung«. V svojem listu »Durchbruch« namreč piše: »Križ pada, poderi ga popolnoma, poslovite se Nemci od Kristusove podobe« — vse v duhu Rosenbergove knjige (»Mythus des Christentums«), ki zahteva, naj »nemška cerkev polagoma v cerkvah namesto križev, ki predstavljajo križanje Kristusovo, upodablja duha ognja«; tembolj seveda na križpotih, v šolah in na drugih poslopjih. Škof se predvsem zahvaljuje možem za njihov pogum, ki je zdaj bolj potreben kot kdajkoli poprej in poziva vernike, naj vero v Kristusa in Njegov sv. križ branijo, če treba, tudi do ječe in smrti. Nič ne sme, nič nas ne bo odtrgalo od križa.



Na Višarjih stanuješ,  
v nebesih kraljuješ,  
le prosi Marija  
Višarska za nas!

## Euthanazija, umetnost ubijanja

Britanski narodni zastopniki bodo kmalu odločali o sprejemu zakonskega načrta za svobodno euthanazijo, t. j. zdravniško usmrteitev neozdravljivih bolnikov. Posledice takega zakona obravnava španski mesečnik »Religion y cultura« z medicinskih, socialnih in verskih vidikov. Opira se zlasti na delo znanega zdravnika dr. Regnierja, ki je izšlo v založbi kluba francoskih zdravnikov.

Z medicinskega stališča je treba reči: Zdravnik mora za bolnika skrbeti do zadnjega trenutka s prepričanjem, da ga more še ozdraviti. Pri tem mora uporabiti vsa sredstva in vso svojo spretnost, in če ne uspe, mora iskati novih metod, ki bi koristile zdravju človeštva. Vprav ta boj zdravnikov z boleznijo je gibal vsega napredka. Ali bi bil našel Pasteur serum proti steklini, če bi bil pristaš euthanazije? S socialnega stališča: Po tem zakonu bi lahko zdravniki usmrtili mnogo ljudi proti njihovi volji. Kdo bi mogel potem ločiti zdravniško usmrteitev, ki izvira iz usmiljenja, od one, ki jo vodijo kakršnikoli zločinski motivi?

Končno pravi dr. Regnier: »Človek nima pravice, razpolagati s svojim življenjem, ima le pravico za ohranitev življenja.«



**Tako govori Gospod . . .**

(za čas maškerad in karnevalov)

Ženska naj se ne oblači v moško oblačilo, tudi moški naj ne nosi ženskega oblačila; zakaj gnusoben je pred Gospodom, kdor to dela.

(5 Moz 22, 5)

**Klic mladih Rusov**

»Narodna delovna zveza novega ruskega pokolenja« (NDZNR), v kateri so združeni mladi Rusi, ki so morali v zadnjih 20 letih bežati iz nekdanje slovanske Rusije, oziroma že otroci tistih Rusov, ki jim je režim v njihovi domovini stregel po življenju, je izdala iskren proglas »na javno mnenje vsega sveta«, zlasti pa na »kulturno« Evropo, naj se vendar zgane in poizkusi vsaj spoznati, kaj se v Rusiji pod toliko hvalisanim boljševizmom godi. Proglas v glavnih potezah omenja nečloveško trpljenje, ki ga mora ruski narod prenašati, odkar je na milost in nemilost prepuščen brezdomovinskemu židovskemu framonstvu, ki je v svojem sovraštvu do vsakega ljudstva, ki ima domovino, iznašlo najbolj satansko orožje — komunizem. »Ne nastopamo z nameni političnega tekmovalstva«, pravi ta zveza. »Sinovom Rusije se ne spodobi, da bi izrabljali njene brezkončne muke in si s tem delali politične karijere. — Nočemo nove državljanske vojne. Eno smo že preživeli kot otroci. Grozni spomini na njo so vklesani v naših dušah. Hočemo se ji izogniti, našemu narodu hočemo prahriniti nove bolečine. Ne zagovarjamo stare Rusije. Če so bili njeni grehi veliki, jih je poplačala stokrat. Ne branimo prejšnje ruske aristokracije, plemstva ali kapitalistov: teh ni več v Rusiji. Hočemo samo braniti ruski narod, one, ki jim ni mogoče očitati grehov preteklosti. V koncentracijskih taboriščih, v sibirskih tundrah, v severnih močvirjih, v nepreloženih gozdovih, v ječah ne umirajo več predstavniki stare Rusije, temveč milijoni kmetov, delavcev in njihovih sinov, torej tisti, katerim so boljševiki obljubljali raj na zemlji. Njihovi domovi so porušeni in opljeni, njihove družine pregnane z domačih ognjišč in razkrojene po širni Rusiji.«

Toda »Narodna delovna zveza novega ruskega pokolenja« se je najbrž zavedala, kako težko bo njen glas prodril v svet, ki je poln tako nasprotujočih si poročil o stanju v sovjetski Rusiji. Zato pravi: »Ne zahtevamo, da nam verjamete«, in se za trditev, da pod sovjetsko zvezdo nekaj ni v redu, sklicuje samo na vprašanje: »Kaj se mora goditi v državi, če je za poizkus bega preko meje zagrožena smrtna kazen? Ali morda samo zato, da ostali svet ne bi izvedel za »blagostanje« in »lepo, veselo življenje«, kakor ga oznanja boljševiški in boljševikom prijazen tisk?« Da bi pa svet končno, po tolikih letih, vendarle mogel priti do zanesljive sodbe o stanju v Rusiji, proglas predlaga: »Položaj je resen. Milijoni zapeljanih verjamejo, da se gradi v Rusiji socialno pravičnejši, boljši življenjski red. Omogočite tistim, ki verjamejo boljševiškim lažem, da bodo videli rusko stvarnost. Pošljite tja opazovalne komisije iz članov, ki dobro znajo ruski jezik. Naj bodo to nepristranski in nadstrankarski ljudje. Zahtevajte od sovjetske vlade, da jim dovoli: 1. svobodno potovati po vsej državi, 2. izpraševati kogarkoli in karkoli, 3. obiskati vsa koncentracijska taborišča in prisilne delavnice, 4. svobodno fotografirati.« — Kdaj bo »kulturna« Evropa poslala prvo tako komisijo?

**Poglavja iz zgodovine nafte**

JOHN D. ROCKEFELLER

Stoletje gospodarskega liberalizma pozna mnogo izrednih osebnosti, ki so se izkazale kot genialni izumitelji ali dobri organizatorji, toda J. D. Rockefeller nima primere. On je brez kapitala in brez posebnih izumov tako rekoč ustvaril veliko petrolejsko industrijo in jo iz povojev privedel do vrhunca.

John D. Rockefeller je zanimiva oseba. Ves divji je na denar, obenem pa globoko religiozen kalvinec, ki pojmuje materialno blagostanje kot posebno znamenje božje izvolitve. Še kot multimilijonar se je veselil vsakega pridobljenega dolarja.

Ko so bili njegovi dohodki še pičli, je redno daroval 5% za cerkev in nedeljsko šolo, ki mu je bila draga še v poznejših letih. Večkrat je hodil v njo poučevat in je otrokom pripovedoval o štednji in prednem dečku, ki ni hotel obiskovati nedeljske šole. Udejstvoval se je tudi kot nedeljski pridigar. Sam je dal zgraditi cerkev v ta namen, toda pobožne pridige največjega ameriškega krovsesa niso vplivale na ljudstvo. Zjutraj mu je moral tajnik prebrati najprej odstavek iz sve-tega pisma, nato pa borzna poročila.

Njegovo ime je bilo v Ameriki zasovraženo kot morda še nobeno. Njegov brat Frank je dal odstraniti krste svojih otrok iz rodbinske grobnice in je javno izjavil: »Nihče od mojih naj ne počiva v zemlji, ki jo obvlada pošastni J. D. Rockefeller.« Od l. 1907—1912 je bil Rockefeller kriv vsega, kar je bilo slabo. Ni se smel prikazati na ulici, ker so mu vozilo obmetali z blatom in kamenjem, in pred njegovo hišo so stali zabavljaji, ki so ga preklinjali. Rockefeller si je najel osebno stražo in kupoval vplivne časnike, pa vse zaman. Umaknil se je v zasebno življenje,

toda sovraštvo se ni poglelo, ker mu nihče ni verjel. Njegova poročevalska služba je tudi v privatnem življenju delovala tako dobro, da je imel vsa važna poročila vsaj 24 ur poprej kot najboljši organizirani časniki. Končno se mu je z veliko dobrodelnostjo posrečilo doseči tako razpoloženje, da ga je ljudstvo vsaj trpelo. Svojo dobrodelnost je organiziral v obliki trusta. Vse je moralo biti dobro premišljeno, načrtno urejeno, da ni nič šlo v izgubo. Daroval je ogromne vsote, ki so tudi za petrolejskega kralja bajne. Rockefeller se zaveda, da njegove »poslovne metode« niso v skladu s krščanskim pojmom morale, toda njemu je »pridobivanje denarja najvišja morala«. Na denar preži kot zver. Iz svojega »zasebnega« stanovanja meče mreže, nastavlja pasti in išče žrtev, ob ugodnem trenutku plane nad njo in jo zadavi. Razlika med njim in zverjo je samo v tem, da se zver nasiti, John Rockefeller pa nikdar. Komaj uniči eno žrtev, se že vrže na drugo. Da slab utis omili, dela »dobra dela« po sistemu. O sebi misli, da mu je dan ves svet kot predmet izžemanja in da on iz krvi nagrabljeni denar velikodušno deli v napredek kulture in človečanstva.

Svoje dni je naročil 20.000 drobiža po 10 centov. Delil jih je ljudem, ki so ga srečavali in jim svetoval: »Nekoč sem tudi jaz imel samo 10 centov, s štedljivostjo in bogaboječnostjo pa sem se dokopal do tega, kar sem. Poskusite tudi vi!«

V svojem dolgem življenju je z veseljem bral samo tri knjige: sv. pismo, zvezek molitev v verzih za dnevno uporabo in pridige dr. Jowetta. Pesmi in pridige so nanj tako vplivale, da je 86 leten sam spesnil pesem, ki jo navajamo v prozi:

**Vera in politika**

V sedanjem, politično tako razgibanem času, ko vsak dan doživljamo težke boje strank za moč in vpliv, često slišimo očitke, da se vera in verska občestva preveč vmešavajo v politiko, da svoj vpliv in duhovno moč strankarsko politično izrabljajo itd. Kaj bi odvrnili na te očitke?

Demokratska oblika države, ki je danes kljub vsem napadom in nedostatkom še vedno najbolj razširjena, prepušča izbiro nosilcev državne oblasti in državne avtoritete ljudski volji. S tem je neizogibno zvezano, da se združujejo državljani, ki imajo iste nazore, iste cilje in isto pojmovanje. Cilja, ki bi ga morale imeti vse stranke: blagor države, red, pravica in npravnost, pa ne morejo nikoli in nikjer doseči, ne da bi vzele za osnovo katerokoli svetovno naziranje ali vero in na podlagi teh principov iskale in stremele za namenom. Tudi nevera in materializem socialističnih in komunističnih strank sta svetovno nazorna; seveda je to popolnoma na tostranosti osnovan nazor, toda prav ta jim kaže pota za njihovo politično udejstvovanje. Če pa hoče stranka pospeševati in zavarovati srečo, pravico, mir in napredek državljanov proti vsem pretresom časa, moramo stati na trdnih tleh nespremenljivih moralnih načel krščanstva. Kajti prva zahteva, ki jo moramo postaviti zdravi notranji politiki v kaki državi, je spoštovanje vere in npravnstvenih osnov, na katerih temeljijo vsi odnosi človeka do samega sebe in do družbe.

Če politična stranka naslanja svoj prosvetni in socialni program na katoliška načela, s tem ni in ne more biti vera sama isto kot

stranka. Politična stranka ima kot najbližji in neposredni cilj vendar tostranstvo in se mora posvetiti posvetnemu življenju človeka in s tem zvezanim telesnim in duhovnim potrebam; posredno seveda mora služiti tudi večnim ciljem. Z nalogami politične stranke, ki zadevajo zemsko življenje, je dana cela množica skrbi in bojev, dalje velikanski aparat v časopisju, zborovanjih in govorih, ki z religijo kot tako nimajo nič opraviti. Bilo bi za vero z njeno glavno skrbjo za Boga, večnost in dušo ponižujoče, če bi se spuščala tako daleč in si dajala opravka s takimi drobnarijami. Vera da torej stranki osnove za prosvetno in socialno delo, ne da bi s tem sama postala stranka.

V urejenem državnem življenju naj bi imel Bog, od katerega prihaja avtoriteta, svoje trdno mesto, Cerkev kot nositeljica vere v Boga pa naj bi se dovolil svoboden razmah, kot najboljša podlaga državnemu življenju. Toda sodobne države so se skoro vse bolj ali manj ločile od vere in Cerkve; v njih vlada brezobzirna makiavelistična politika, katere bistvo je politika brez Boga, brez vere, brez npravnosti, politika gole kalkulacije in smotrene preračunljivosti z uporabo vseh, tudi nenravnih sredstev, da se doseže cilj. Zaradi velikega števila nevernih v modernih državah in strankah z materialističnim svetovnim nazorom je nujna stalna obramba in zaščita teh pravic. To je najodličnejša naloga onih strank, ki spoštujejo verska načela. Iz tega pa se vidi tudi dolžnost vseh katolikov in kristjanov, da se pridružijo le takim političnim strankam in jim oddajo svoj glas, ki branijo tudi te najvišje dobrine ljudi.

Zgodaj so me učili dela in igre. Življenje mi je nudilo veliko srečnih dni polnih dela, polnih igre, malo skrbi sem si prizadejal na poti k cilju in božja milost se je vsak dan razlivala name.

Sicer je bral le časopise in napade na svojo osebo. Tolmačil jih je bodisi kot izraze blaznosti ali pa željo, da bi jih podkupil. Tudi svoje poslovne nasprotnike je tako ocenjeval. Po navadi je zadel, pri nizozemski petrolejski družbi, poznejšem trustu Schell, ki je pokupil vrelce nafte po drugih kontinentih in celo v Ameriki, pa se je zmotil. Iz nedolžnega nasprotnika, ki se ni dal kupiti, je zrasel mogočni konkurent.

Dolgo je osebno vodil svoj trust. Končno je prepustil svoje delo drugim. Dekleta je pomozil, sinu je zapustil primeren zavoj delnic in odgovarjajoče mesto v trustu, ne pa vodstva, za katerega ni sposoben. In sedaj čaka na stoti rojstni dan (8. julij 1939). Nekaj časa je še igral golf, sedaj ga ne več, bral je nalašč zanj pisani časopis, ki je izhajal v enem izvodu, sedaj se je še tega naveličal. Mož, ki je bil skoraj gospodar Amerike in sveta, je samega sebe preživel. In sedaj ima samo še eno željo — da doživi 100-letnico rojstva ter se je predal zdravnikom in biologom kot — poizkusna žival.

Škof Fillon iz Bourgesa je v pozivu udeležencem »verskega tedna« tako označil sodobne naloge katolicizma: »Katolicizem brani pred marksističnim komunizmom je nujna dolžnost. K tej obrambi pa spada priznanje nujnosti poklicno stanovske ureditve. Prav in pametno je braniti zasebno lastnino, obenem pa je krščanska zahteva jasno povedati, da ima bogastvo tudi socialne dolžnosti. Če branimo kapital, ki je sad dela, štednje in zakonitega dedovanja, sledimo nauku papežev, toda javno ožigosati zlorabe anonimnega, skrivnostnega, neodgovornega in nikamor pristojnega kapitalizma je naša lojalna dolžnost, brez katere ne bomo mogli odpraviti zavist in sovraštvo. Braniti domovino proti brezdomincem odgovarja zadržanju otroka, ki ljubi svojo mater. — Vsa skrb dejavnih katolicizma mora biti posvečena boju zoper nemoralno in amoralo, povdarjati pa, da mora biti morala odločilna za vse človekovo dejanje in nehanje in da ni v politiki ali v družbenem življenju nič dobro, kar ni v soglasju z moralno, kaže pogum in voljo do pozitivnega dela.«

**S študentovsko palico po Beli Krajini**

II.

Ljudje.

Gotovo te bo zanimalo, kakšni so ljudje, ki živijo po teh bornih vasicah, samotnih naselijih, raztresenih kočah in v boljših trških ali celo malomestnih hišah. Vse to si videl na potu, a v naglici se nisi mogel vživeti v miselnost, dušo, značaj — skratka v vsakdanje življenje belokranjskega človeka. Recimo, da te nekdo povabi te zimske dneve v Belo Krajino — na domač praznik — kolone. Vzemimo, da je to starejši študent, ki mnogo živi med ljudstvom in ga torej pozna. Seveda se prej domenita, da bo pripovedoval stvarno, točno, brez olepšavanja in kake sentimentalnosti. Tri dni si njegov gost, vsak dan bosta po obedu kramljala o enem vprašanju: prvič o kmetih in delavcih, drugič o industriji in obrtništvu, tretjič o izobraženstvu in študentih.

Kmetje in delavci.

Belokranjski kmet ne tvori kake posebne izjeme v položaju slovenskega kmeta, ki danes preživlja nadvse težko dobo. Vendar je njegovo stanje v marsičem svojstveno: je pač rezultat mnogoštevilnih okoliščin in pogojev.

**Iz katolicizma živimo za slovenstvo v okviru svobodne in močne krščanske Jugoslavije!**



## Razvoj slovaške zavesti (Piše tovariš Slovak.)

Zelo zanimivo je, kako se je razvijala slovaška narodna zavest od najstarejših časov do danes.

Po razpadu Velikomoravske države je dolgo časa kazalo, da bo izginilo narodno življenje in narodna zavest pod pritiskom čim dalje hujše madžarizacije. To pa se je le zdelo, dočim je bila resnica povsem druga. Slovaške gore in slovaški gozdovi so odmevali od slovaške narodne pesmi in slovaškega jezika, oddaljene vasi, ki so bile izolirane od madžarskih intrig, so oživljale narodno zavest, katero so utrdira gradišča ter gradovi takratnega plemstva. S pravim prebujenjem pa so pričeli šele pesniki, pisatelji in zgodovinarji, počeni že v časih Pribine, Cirila in Metoda. S ponosom so kazali na veliko moč in slavo Svetopolka, dalje Matusa Trenčianskega in na druge znamenite osebnosti naravno še zveste zlahte. So to postave in dogodki ne koliko narodni kot verski in politični. Imeli so pa izredno velik vpliv na slovaško narodno zavest. Velika slava Pribinova, obsežna država Svetopolkova in večkratna ločitev Slovaške od ostalih ogrskih zemelj je privedla nekatere odlične Slovake na misel o slovaškem narodu kot popolnoma zgodovinskem dejstvu ob spominu na krasno samostojnost. Papánek, Sklenár, Severin in cela vrsta manjših delavcev je pripravljala svoje ljudstvo na narodno prebujenje. Prve iskre resnične narodne zavesti so katoliški Bernolakovci. Oni so prvi razumeli v polnem obsegu, da je najboljšo sredstvo za prebujenje jezik. Zato so začeli izdajati slovaške knjige za preprosto ljudstvo in za inteligenco (v zapadnem narečju). V tej prebujajoči dobi so najglavnejši Bajza, Bernolák, Flandli, Holly. Čeprav Bernolakov jezik ni spajal Slovakov jezikovno, ima njegova vpeljava kljub temu velik pomen. Pokazati je bodočim generacijam pot, po kateri se pride k narodu, pot narodnega jezika kot naravnega sredstva.

Nadaljnje prebujevalno delo krene v tri smeri. Eni so videli v Veliki Moravi močno slovaško državo, katera jim je bila zaželjeni cilj. Drugi so obračali pozornost veliki sorodnosti s Čehi in se navduševali za ožjo zvezo obeh narodov, tako na kulturnem, jezikovnem in mnogi tudi na političnem področju. Toda teh je bilo le malo. Pravi slovaški buditelji, katerim je bila bodočnost naroda res pri srcu, so bili proti tej orijentaciji.

Vse tri smeri pa so bile za razvoj narodne

zavesti zelo važne, ker so odvrčale narod od pospešene madžarizacije in okrepljevale v narodu upanje in vero v moč in zmagó pravice, v obnovitev stare samostojnosti v novi obliki. Silnejši madžarski pritisk je le okrepil slovaško narodno zavest. Leto 1848. je našlo na Slovaškem že mnogo vzgojenih borcev za pravice Slovakov in slovaščine (Štúr, Hodža, Hurban, Francisci, Daxner). V to dobo spada tudi pomembna Šturova pot na Devin. S to je podaljšal slovaško narodno tradicijo k Veliki Moravi. S tem korakom se je Štúr zvezal z Bernolakom in Hollym, katera sta za daljši čas pred njim dala slovaškemu narodu program.

To dejanje je bilo naravno, logično in v slovaški preteklosti utemeljeno. Saj so v tem času vsi narodi, ko so iskali oporo narodni zavesti, iskali to v preteklosti, da bi poiskali trdno in varno pot, po kateri morajo kreniti v bodočnost. Znašli smo se pred trdno voljo ostalih narodov v monarhiji, ki so postali naši narodni eksistenci skrajno nevarni.

(Dalje prihodnjic.)

## Knjige

Akademski klub kemikov je izdal knjižico: »Za boljši kemični inštitut«. Uvodna beseda g. rektorja dr. M. Samca izzveni: **Dajte kemičnemu inštitutu univerze kralja Aleksandra I. v Ljubljani namenu odgovarjajoči dom!** V več člankih govori knjižica o pomenu kemičnega inštituta, ki nam daje učne moči za šolo, kvalitativne domače inženirje, ki naj dobe možnost, da poleg mest, ki jih imajo, zasedejo tudi ona, ki jih hoče kapital pridržati tujcem! O pomenu kemije za sicer nezaželjen primer vojske ni treba posebej govoriti. Naš inštitut je doslej vzgojil 11 srednješolskih profesorjev in 120 kemičnih inženirjev. Članki »Razvoj inštituta« in »Inštitutska knjižnica« opisujeta razvoj inštituta in slabe razmere, o katerih smo že poročali. V dokaz znanstvenega dela naj navedemo samo 137 publikacij, ki so izšle v znanstvenih revijah velikih kulturnih narodov, kar samo priča o kvaliteti dela na našem inštitutu. Najtežje poglavje so dotacije. Inštitut, ki bi moral imeti vsaj 300.000 dohodkov, da bi kril nujne izdatke (120.000 dinarjev za inventar in kemikalije, 52.000 Din za vodo, plin in električno, 80.000 Din za knjižnico in 50.000 Din za nujna popravila in

vzdrževanje kletnih prostorov) naj izhaja z 89.200 Din rednega kredita? Krediti so še bolj zmanjšani, ker dobi država na trošarini in carini nazaj 19.054.25 Din. Deficit krijejo študentje s taksami (105.000 Din ali 118 odstotkov drž. kredita) in zasebni dobrotniki. Slika državnih dotacij je naslednja:

Leto	Krediti Din	Izdatki Din	Deficit Din
1929	154.998.—	458.500.—	303.502.—
1930	242.499.—	519.000.—	276.501.—
1931	168.750.—	277.900.—	109.150.—
1932	123.750.—	138.000.—	14.250.—
1933	109.794.—	113.600.—	3.860.—
1934	98.598.—	270.000.—	171.502.—
1935	90.960.—	140.000.—	49.340.—
1936	89.200.—		

Zato ni čudno, če študentje v takih razmerah pričenjajo akcije, da opozore na obupne razmere, v katerih žive in delajo in zahtevajo pomoči od države. **Vsako namigovanje, naj pustite akcije v miru in posvetite svojo skrb študiju, je nesmiselno v današnjih neurejenih razmerah, ko tisti, ki bi vedno morali skrbeti za te potrebe, svojih dolžosti ne vrše.**

Rešitev problema slovenskega kemičnega inštituta je: **država naj k letni najemini doda še 116.000 Din letno. V 15 letih bo izplačala posojilo 2,250.000 Din, kolikor je potrebno za zidavo novega inštituta, ki bi s 300.000 Din rednega kredita na leto dobil možnost nemotenega znanstvenega delovanja.** Kraljevska vlada mora z amandmajem k drž. proračunu za leto 1937-38 vnesti postavko 212.000 Din kot anuiteto posojila 2,250.000 Din za zgradbo novega kemičnega inštituta na univerzi kralja Aleksandra I. v Ljubljani.

Knjižico slovenski javnosti toplo priporočamo.

## Nova fakultetna uredba za medicino

Nova fakultetna uredba za medicinske fakultete Jugoslavije je bila objavljena te dni v »Službenih novinah«.

Ne da bi se hoteli spuščati v prenaplajeno analizo te tako važne uredbe, se nam zdi ven-

dar potrebno opozoriti na ono točko uredbe, ki zadeva občutno predvsem našo medicinsko fakulteto in naš slovenski naraščaj na tej fakulteti.

Določba, da morajo dijaki končati prvi rigoroz pred vpisom v V. medicinski semester in da se jim peti semester, med katerim bi kdo delal kot doslej še kake izpite, ne šteje, pomeni, da morajo akademiki biologijo, kemijo, anatomijo, histologijo, fiziologijo, končati v 4 semestrih z izpiti vred. Toda ti predmeti so na eni strani osnovna podlaga za ves nadaljni medicinski študij, na drugi strani pa teoretično tako težki, da jih povprečen dijak ne more obvladati dovolj temeljito v tako kratkem času; dvojno bo možno: Ali bodo akademiki, ki bodo nujno ta študij podaljšali, zgubljali semestre brez svoje krivde, ali pa bo nivo teoretičnega študija medicine padel, zlasti ker so zaposleni medicinci s praktičnimi vajami. Oboje je nezaželeno. Fakultetna uredba bi bila morala to vpoštevati in raztegniti teoretični študij na 5 semestrov, s tem bi imela Ljubljana čisto naravno medicinsko fakulteto s 5 semestri.

Nova uredba, od katere smo pričakovali, da bo Slovincem vsaj v načelu priznala pravico do popolne medicinske univerze, nam je celo vzela peti semester, ki smo ga doslej imeli.

Naša zahteva je, da se v določitvi izpitnih terminov uredba spremeni in omili, in da prizna slovenski univerzi načelno deset semestrov, rektorju slovenske univerze pa prizna pravico, da odpre nadaljnje semestre, kakor hitro bodo za to dani pogoji.

\*

V USA pritegnejo mnogokrat v sporih med delavci in podjetniki vodilne katoliške duhovnike, da spor razsodijo. Pred nedavnim je msgr. Smith, gen. vikar clevelandske škofije, dosegel zvišanje delavskih plač. V utemeljevanju sodbe beremo med drugim: »V človeški družbi je enota družina, ne pa posameznik. Delodajalec torej ne sme upoštevati delavca samo kot posameznika, temveč kot glavo in člana družine. Delodajalec mora enako upoštevati potrebe posameznika in družine... Zadostna plača delavcem je pred dividendami delničarjev.«

## Slovenska mladina, tvoj list je »Straža«!

Omeniti moram predvsem pečeno zemljo, ki ji škodi vsaka suša in ki je kaj skopa. Res, da je pas ob Kolpi kvalitativno vzoren, vendar je dosti premajhen, da bi odtehtal nerodovitnost ostale pokrajine. Prav zaradi tega je val izseljenstva v veliki meri zajel Belo Krajino in ji vzela ne le vse odvečne delovne moči, marveč tudi mnogo nepogrešljivih. V onem času, ko je bilo poljedelstvo še znatno aktivno, bi se dala skrčiti marsikatera goličava, gmajna, stelnik — če ne bi bila zemlja že za žito, za sadno drevje bi bila dobra. Tudi izseljenstvo bi navsezadnje ne bila taka nesreča, ako ne bi nastopila današnja kriza in zaprla reden dotok dolarjev iz Amerike. Če se že ni mogel vrniti, vsaj denar je pošiljal in ta denar je nekaj zalegel. Koliko je zalegel, se čuti šele zdaj, ko pride le še redko kako prazno pismo, polno tožb o slabem času, ki tudi Ameriki ni prizanesel.

Sedanje razmere niso negativne, le v gmotnem oziru, marveč tudi v moralnem. Procentualno visoki prirastek prebivalstva nima kam, duši se po domovih, tujina je zaprta in nobenega znamenja ni, da bi se to kako izboljšalo. Otroci doraščajo, starši ne vedo kam s posestvecem, noben starejši se ne upa poročiti in prevzeti še obilico novih skrbi na svoje rame. Tako vse čaka, životari in je mračno. Res — kaka dekle še pride v Ljubljano, Zagreb ali Belgrad in piše domov, da

ji je vse dobro. Morebiti tudi kaj pošlje. Denar je nadvse dobrodošel, a domači tako malo pomislijo, kako čudna in težka so pota do njega premnogokrat.

Neugodne gospodarske razmere hudo ovirajo ženitve, zato ni čudno, da družine, ki versko pešajo — to so k sreči redki pojavi — moralno propadajo, ker si pač iščejo izživetja izven zakona. Da so taki ljudje najbolj do vzetni za utopični komunizem, ni treba posebej poudarjati.

Edini vir dohodkov je belokranjskemu kmetu v majhni meri živinoreja, v malo večji vinarstvo. Ves zapadni del deželice je posut s trtji, ki so skoraj modna in uživajo vso skrb in ljubezen svojih gospodarjev. Vino je v splošnem srednje vrste in danes, ko je trgovina z njim kaj klavna, služi prav za prav le domači porabi ali se prodaja na drobno. Belokranjci radi pijejo. Nekje sem slišal, da je vsak belokranjski kmet poet. To v marsičem drži. Gre v zidanico, se napije, težave in skrbi mu za majhen čas še živeje stopijo pred oči, in tedaj v družbi dveh treh fantazira, kako bi ne smelo biti oziroma kako bi moralo biti. Našteva krivce: gospoda ima prevelike plače, carine so odveč, tega in onega goljufivega ministra ali poslanca bi bilo treba priviti. Nato vse tegobe izginejo in čudovito prijetno je človeku, ko ga enkrat omami sicer kislata, a zdrava pijača. Natoči si borilček

in se opoteka domov, vso pot modruje. Često pride do čudovitih zaključkov in primer. — Prodaja na drobno počasi razpeča vino, denarja pa ne prinese. Liter stane zdaj 4 Din, tako da si ga nazadnje lahko vsak privošč. Ob nedeljah in praznikih popoldne, zvečer in ponoči je hripavega vriskanja in slabo ubrane petja več kot kadarkoli prej. Da hodi s prekomernim popivanjem roko v roki vsestranska razbrzdanost, je samoposebi umevno. Mlad izobraženec je prišel k nekemu v Belo Krajino na obisk. Po mnenju, da je za Belo Krajino rešitev v kolektivnem gospodarstvu, sem spoznal prvič, da je komunist, drugič, da prilik in ljudstva samega nič ne pozna. Bela Krajina je tip malih posestev, ki so si tudi po kvaliteti zelo podobna. Kakšna agrarna reforma tu še zdavnaj ne bi prišla v poštev. Ne krivično razdeljena zemlja, marveč nedostatek zemlje je za pet in dvajset tisoč ljudi udarec. Če še pomislimo, da je ljudstvo naravnost ljubosumno na svojo skopo odmerjeno posest, najsi bo to potlej polje, stelnik, loza, hiša, živinče, trtje, se moramo utopiji kolektivnega gospodarstva samo pomilovalno nasmehnuti.

Dati prilike mladim, delavnim ljudem, da si poiščejo kruha izven doma — to je prvi lek belokranjskemu kmečkemu življu. Drugo zdravilo je poživitev domače lesne industrije, ki je bila do nedavnega na lepi višini. Tretja

pomoč bodo javna dela (vodovod, ceste, vodnjaki, železnica na morje), četrta podpiranje naprednega kmetijstva na terenih, ki odgovarjajo pogojem. Torej: zaslužek izven Bele Krajine in zaposlitev pri domačih podjetjih bosta dvignila sedanji nizki nivo življenja. Res — tu nastopa že delavstvo, toda delavsko vprašanje je nujno povezano s kmečkim. Število kmetov se v Beli Krajini ne da več povečati, medtem ko ima delavstvo možnost precejšnjega razmaha. Treba bi bilo le smotrno začeti in kmečko vprašanje bi se kaj kmalu zelo omililo, če že ne čisto odpravilo.

Delavstvo, ki je po prenehanju ali skrčenju lesne industrije prišlo na ceste, se je vrnilo domov in zdaj tolče pomanjkanje z domačimi vred. Kolikor je meni znano, je bilo strokovno slabo organizirano, deloma zaradi narodnostne mešanice (Slovenci in Hrvati), največ pa, ker je živelo v prevelikem stiku s svojci, zemljo in tradicijo in torej ni zašlo v čisti proletarijat, kakor se to zgodi v izrazito industrijskih krajih in pokrajinah. Res: enolično, težko telesno delo in duh fabrik samih kvarno vpliva na preprostega, bolj iz navade nego iz doživljanja vernega človeka, in zato se kaže verska mlačnost, ki je pri takih ljudeh danes splošen pojav. (Dalje.)

**Poravnajte naročnino!**



## Francè Vodnik o Mahničju

O Mahničju je govoril g. prof. Fr. Vodnik na tečaju, ki ga imajo te dni društva Danica, Zarja, Savica. Ker je predavatelj vsaj jasno postavil tezo glede Mahničja, se nam zdi umestno, da kolikor mogoče izčrpano objavimo ta referat, da lahko vsak zavzame svoje stališče do Vodnikove teze; »Straža v viharju« je tem bolj prizadeta pri tem, ker Vodnik označuje njeno stališče kot nepravilno. Imeli bomo priliko o tem še nadalje razpravljati.

Vodnik je izjavil:

Z imenom A. Mahničja je združeno veliko vprašanje, ki nas živo zanima, ki se tudi nas življenjsko tiče. Povedati hočem nekaj misli, ki naj predstavijo bistvo tega vprašanja. V zadnjem desetletju se je Mahničjevo ime imenovalo tolikokrat kot morda samo še Slomškovo ali Krekovo, tako v govoru kakor v tisku. To dokazuje, da je Mahnič res posegel v naše življenje tako globoko, da je na vseh koncih in krajih vzbudil močan odmev in da je njegov pojav res zadel na nekaj, kar v naši narodni kulturi močno živi. Naš odnos do Mahničja še ni prečiščen, še ni jase. Značilno je posebno za naš čas, ko si vsi znova skušamo najti pravilno razmerje do tega našega zgodovinskega in idejnega pojava. Eno stališče se jasno kaže iz lista »Straža v viharju«. Zdi se mi, da je to stališče nepravilno zaradi tega, ker gleda v Mahničju nekaj absolutno veljavnega, nekako avtoriteto kot pojav, ki ga je treba brezpogojno sprejeti. V tem je precej nekritičnosti. Večkrat prehaja vse govorjenje (posamezne misli so tudi izjeme) v panegirik. Če se pojavi misel, da se je Mahnič motil v literaturi, da pa je drugod še danes veljaven in zmožen dati našemu kulturnemu življenju močan pogon, ravno to mi je dokaz, da ta rod, oziroma struja bistva Mahničjevega problema ne razume. Da je tak odnos napačen, se vidi že iz tega, da je celo Mahnič sam, ko je delal na Hrvaškem, zlasti na koncu velikih svojih tez in metod javno popravil in omilil, torej izrekel kritiko o sebi. Dokaz je tudi v tem, da so njegovi učenci sami opozorili na več zmot: A. Ušeničnik na pretirani intelektualizem, zlasti pa Srebrnič na zgrešeno metodo Mahničjevega javnega nastopa, ki bi prišla, če bi jo hoteli posplošiti, ne samo v opreko s tradicijo prvih krščanskih stoletij, ampak bi lahko videli celo načelne spore s kat. naukom. Dokaz je tudi to, da se je že v njegovem času čutil rahel od-

por v kat. krogih in da je iz klic te smeri vzklikala močna kultura in da je iz nje zrasla generacija, ki je v kulturi več pomenila kot Mahničjeva. Drugo smer zastopa »Akad. glas« in sedaj »1551«, ki ima nestvaren in neobjektiven odnos do Mahničja. Po obliki pisanja prehaja večkrat v pamflet (blato slov. tradicije, ki je dalo Mahničja). Tudi tak odnos do Mahničja je nestvaren in ga zavrača dejstvo, da so tudi nasprotni zgodovinarji gledali na Mahničja drugače. (Priatelj »kladivar«, Lončar »sekularni duh«, Slodnjak »problem v velikem in malem«.)

V resnici je Mahnič problem. To se vidi iz del, ki so nastala, bodisi pozitivnih ali negativnih. Pomembnost in veličina Mahničjeve osebe je nedvomna. Nas danes ne zanima toliko oseba kakor problematika tega, kar nam Mahnič ponazoruje, v čemer nam je simbol. Ne gre samo za oceno delovanja kot izraz njegove osebnosti, ampak za duha, ki ga izžareva njegova osebnost. Določiti moramo, kaj je pri njem negativno, kaj dobro samo relativno (veljavno samo v njegovem času) in kaj je splošno veljavno. Presoditi moramo upravičenost klica »proč od Mahničja« v kat. generacijah, ki niso mogle ustvarjati na njegovih osnovah, pa so hotele močnega življenja, pa tudi upravičenost klica »nazaj k Mahničju«.

Vprašanje Mahničja se dotika osnovnega vprašanja našega življenja. Tu navežemo na življanja g. urednika Terseglava. Za naše kulturno življenje se slovenstvo razodeva kot osnova. Iz razgibanosti šele se lahko ustvari sinteza religiozne kulture ali pri nas katoliške kulture. V prvih stoletjih novega veka vidimo nasprotje, ki nastane z reformacijo in s protireformacijo oz. dobo katoliške obnove. Dasi ne po tistem zakonu, ki ga nekateri svobodomiselnih zgodovinarji hočejo prikazati, namreč da bi nujno iz bistva nekega svetovnega nazora izvirala večja kulturna sposobnost, med tem ko bi bila drugemu ta sposobnost odvzeta, vendar zadenemo takoj na tragiko, ki se je izkazala v manjrednosti kat. kultur. delovanja. Delo kat. protireformacije ni samo tako kot je v našem slovstvu, ker slovstvo še ni vsa kultura. Ne smemo pozabiti, da je bil zaradi duhovne usmerjenosti pogled drugod: pridige, poglobitev verskega življenja, umetnost, stavbe. Globlje, značilnejše in usodnejše se je to nasprotje poznalo tako v odnosu naših Staroslovencev do naših

velikih kulturnih tvorcev — do Prešerna ali pozneje med Staroslovenci in Mladoslavenci. Med Staroslovenci so se zbirali predvsem pripadniki kat. svet. nazora. Najhujše se je razvilo med kulturnim ustvarjanjem in neko miselnostjo, ki v resnici zavira kulturno delavnost — ki se imenuje janzenizem. Med nami se janzenizem ni razvil v teološki obliki, pravim pa, da je to treba obžalovati. Če bi se bil pojavil v pravi obliki z zahtevo po spiritualizmu, bi bil manj nevaren naši kulturi zaradi globlje problematike, kakor pa tista oblika, ki se je pri nas praktično uveljavila — nenaravni abstraktni idealizem, puritanstvo, svetobežnost, ki ji je bil nasproten vsak pojav erotike, bodisi idealno ali bolj bolj telesno pojmovanje v našem slovstvu. Večinoma so se besede strast, osebno doživljanje, naravno, preganjale. Značilno je razmerje med Levstikom in Globočnikom. Iz istih osnov izhaja tudi Luka Jeran, urednik Zg. Danice. Dasi ni bil pod neposrednim vplivom janzenizma, je bil vendar nosilec dejanskega janzenizma. Napačno pojmovanje asketizma (kakor pri Mahničju, dasi iz drugih osnov). Nastop Mahničja spada v drug čas. Začelo se je polagoma razlikovanje v našem kult. življenju. Ta liberalizem se je pojavil deloma v časnikih, viden je zlasti v »Slov. Narodu« pa tudi v slovstvu. Direktno je prišel iz Češke, vendar je idejno temeljil na nemškem in francoskem vplivu. Mimo vplivov zunanega sveta ga moramo pojmovati v zvezi z našo tradicijo, kot reakcijo na napačno pojmovanje idealizem, ki ne upošteva narave. Take so bile razmere, ko se je pojavil Mahnič. Ni bil prvi, ki je skušal ustvariti neki idejni red v slov. življenju (zaustaviti nov tok liberalizma in ustvariti prodor katolicizma v vsem javnem življenju). Že pred njegovim nastopom si je isto prizadeval F. Lampe, ki je 1881 ustanovil Cirilsko društvo, da bi gojilo leposlovje. Slučaj je hotel, da se ta prizadevanja niso javno pokazala do Mahničjevega nastopa. (Dalje.)

### Kaj pravite?

Nekdo je v rubriki »Slovenca« »Kaj pravite?« grajal akcije akademikov za univerzo itd. Vprašamo: Če rastejo v Belgradu in Zagrebu kar naprej stavbe in inštituti iz tal, pri nas pa doslej niti ena prava stavba ne stoji, ali ne smejo, ali ne morejo celo akademiki voditi upravičeno borbo za elementarne potrebe akademskega študija?

## Sestanek A. A.

V smislu sklepa zadnjega obč. zbora se je vršil v soboto, 16. t. m. ob 3 pop. na univerzi sestanek AA za izpopolnitev univerze.

Preds. Derkač je zelo podrobno poročal o delu sedanjega odbora, prav posebno pa še o uspehih oziroma neuspehih, ki jih je doživela deputacija AA v Belgradu. O načrtu odbora za izpopolnitev univerze v treh etapah, je »Straža« že poročala v zadnji številki, zato tozadevno poročanje predsednika samo omenjamo. Težišče borbe leži sedaj na priskrbi kreditov za kemični inštitut, ki jih v proračunskem predlogu za l. 1937-38 žal ni in se bodo morali na vsak način poiskati v amandmanih.

Nato je poročal podpredsednik Muha, referent za tehniko, ki v bistvu ni povedal nič novega, pač pa se je v svojem poročilu strupeno zaletaval, tako da je vse njegovo poročilo izzvenelo v politični pamflet.

Na sestanku je poročal še tajnik Stular, referent za rudarski oddelek. V debati so se obravnavali še problemi šolnin, menze, hidrotehnične laboratorija, bolnišnice nove medicinske uredbe, o kateri pišemo še na drugem mestu.

\*

Malenkost dneva. »1551« glasilo marksističnih akademikov (označba Tineta Debeljaka, jan. 1937), nam očita potvorbo, kot da bi hoteli s svojo interpretacijo namenoma zavajati v zmoto. V članku »Polom slov. literarnega liberalizma« (v 12. števil. S. v. v.) je v resnici napačno naveden Javornikov stavek iz »Besede«, v katerem pišemo, da so nekateri katoliški pesniki izšli oblikovno iz Zupančiča, dočim piše Javornik v »Besedi« »mimo Otona Zupančiča in nad njega«. V resnici je smisel obeh stavkov popolnoma različen. Uredništvo se je, kar zadeva točnost zgodovinskih dejstev, zaneslo na pisca in le obžaluje, da pisec ni pogledal originala, ker bi se zaradi stavka, kakor je zapisan v S. v. v. »Zvonovski« in »Sodobniški« tabor ne bi imel kaj razburjati. Njega je zbudila prav trditev, da so šli »vsebinsko stilno in jezikovno... mimo Otona Zupančiča in nad njega (Beseda) in bi s trditvijo, da so izšli »iz Zupančiča« (S. v. v.) morda še soglašal. Upamo, da gg. okrog »1551« zmote v lastno škodo ne imenujejo — potvorbo. Glede navedene »Malenkosti dneva« pa si naj napravi komentar vsakdo sam.

## Naša Koroška

400.000 duš šteje današnja Koroška. Od teh je morda 100.000 pravih Nemcev, potomcev nemških dedov, ki so se kot kolonisti priseljevali na Koroško od 9. stoletja naprej. 200.000 je ponemčenih Slovanov. In samo 100.000 je Slovencev, t. j. Korošcev, rojenih iz slovenskih mater. A komaj ena tretjina tega stotisoča jih je narodno zavednih, nadaljna tretjina je skupina narodno mlačnih, že neopredeljenih, neodločnih; zadnja tretjina pa predstavlja narodno mrtve Slovence, ki še znajo svoj materin jezik, a ga ne govore, ker se ga sramujejo. S ponosom zatrjuje ta tretjina povsod, da je nemška do mozga, »urgermanisch«. Narodno zavedna tretjina koroških Slovencev, to je naš kmet v Podjuni, v Rožu, ob Vrbskem in Baškem jezeru ter ob Spodnji Zili. Nekaj zavednega našega življa je še v Kanalski dolini od Vrat do Lipalje vesí. Narodno zavedno inteligenco predstavlja na Koroškem skoraj izključno le duhovščina, en sam slovenski zaveden učitelj se ukvarja z nemško železničarsko mladino v beljaškem predmestju, 1 srednješolski profesor, kakih 10 do 20 zasebnih uradnikov, 1 zdravnik, 1

živinozdravnik, 1 inženir — ti trije seveda niso ne v državni ne v deželni službi, in si morajo pač pomagati, kakor znajo in morejo; nadalje imamo 2 uradnika bolniške blagajne in — pri kraju smo. Kakor imamo poročila, pride zdaj v Pliberk nemški sodnik, ki ne zna slovenski; dosedanji Kočevar je prestavljen v Gradec.

Druga tretjina koroških Slovencev je odločila plebiscit za Avstrijo. To so bili omahljivci, neopredeljeni, ki gredo vedno z močnejšim. To so mlajši kmetje in delavstvo, obrtniki ter del podeželske polinteligence. Njih obljubljeni dežela je Podjuna severno od Drave, celovška okolica in Spodnja Zila.

Tretja tretjina koroških Slovencev, to so nemškutarški šovinisti, ki sovražijo bolj ali manj slovensčino, je nočejo govoriti in so prepojeni od nemške kulture. Sedijo na mnogih odločilnih mestih: so učitelji, so sodniki, so orožniki in financarji, so davkarji in eksekutorji, so trgovci in gostilničarji, so industrijci, so meščani v Pliberku, Borovljah, Šmohorju, Velikovu, Trbižu, Celovcu in Beljaku, so hotelirji ob Vrbskem jezeru, so gozdarji in upravitelji podjunskih veleposestev. Oni so najbolj zanesljiv element vsake vlade; so vedno

patriotje in ne menjajo svoje »vsenemške« duše, čeprav so nosili že vse plašče od landbundovskega in hajmverovskega do hitlerjanskega. Oni so vedno ob jasliah, ker imajo patent na deželna in državna korita. Oni so predsedniki in odborniki v nemških društvih. Oni sedijo v Schulvereini in Südmarki. Oni predstavljajo deloma vodstvo in zaupniški kader mogočnega društva Kärntner Heimatbund, o katerem bomo še govorili.

300.000 Nemcev na Koroškem nima prav za prav tistega vpliva, ki bi odgovarjal njihovem številu. Ali sledijo prej omenjeni šovinistični tretjini zaigranih odpadnikov ali pa so v opoziciji proti sedanjemu političnemu redu v deželi.

Velik vpliv pa so si znali v deželi pridobiti tudi razni tujci, ki so se zatekli posebno po razpadu stare monarhije v novo avstrijsko republiko iz novih obdonavskih narodnih držav; tako je postala Koroška tudi zatočišče kočevskih učiteljev. Med tem ko so domačini ostali brez službe in slovenskim zavednim dijakom sploh ni mogoče, da bi bili sprejeti v celovško učiteljske in da bi postali učitelji, so bili postavljeni za učitelje številni absolventi kočevske gimnazije, jugo-

slovanski državljani — Kočevarji, torej ne absolventi učiteljskega. Uradniška mesta so deloma zasedli razni gospodje z lepimi slovenskimi, hrvaškimi, nemškimi in poljskimi imeni. V deželo so prišli številni rajhovski bogoslovci in tudi duhovniki. Oficirski zbor nove Avstrije je prav posebno prepojen s slovanskimi oficirji. Tudi bivša dežela Kranjska je tu prispevala svoj bogati delež. Janša je n. pr. šef avstrijskega generalnega štaba, general Perko iz Škofje Loke je vrhovni šef varnostne službe na Koroškem, general Malej je komandant mesta Beljaka, Juvan iz Kamnika pa komandant koroškega Heimwehra. Da je tudi deželni svetnik in referent za obrtne zadeve Schuschnig iz Škofje Loke in da je najvplivnejša oseba na Koroškem, generalni tajnik Heimatbunda in generalni tajnik deželnega vodstva družbe Deutscher Schulvereini-Südmark, kapetan Majer-Kajbitsch, Hrvat, smo izvedeli šele pred kratkim. Theodor Veiter navaja v svoji knjigi o koroških Slovincih, da je le reakcija krvi, ki diktira vsem tem gospodom njihovo srdito sovražstvo proti vsemu, kar jih še spominja na njihovo pokolenje.

(Dalje.)